

ԽՄԱԳՐՈՒԹԵԱՆ	ՀԱՅԵ
«Ա. Պ Տ Ա. Կ»	
Պուլ, Հր. Պօքի 224—Խօժիս	
<hr/>	
ԸՆԴՆԵԳԻՆ	
Տարեկ. վեցամս.	
Պուլիստիս 120	70 լ.վա
Արտասահման 30	17 dr.

ԳԻՆ 2 ԼԵՎՈ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՃԱՄԱՆԱԿԸ ՀՆՉԱԾ Ե

Երկրագունդիս վեայ ամէցէց
ծանր սառապանցներու եւ հա-
լածաններու և բրարկուած ազգը՝
անտարկոյս հէզ հայ ազգն է:

Քառասուն զարերու տեսպար-
թեան սակայն, հայութեան վրայ
տարափուող աղէտերը անզօր
հանդիսացան մեր խելապատա-
կէն քել-սանելու կարգ մը սխալ
զմբռնումնեւ, կոնդացած մասյու-
թիւներ. ալեներ Մասիսին ճա-
կար ախօսաղ շանքերը չիրցան
երկենել ու փոչիացնել հայուն
հաւուխական նկարագրին բացա-
սական գիծերը, որոնք, զմբռսի-
տութեան տարիներուն մահաւանդ,
այնքան ցցուն կերպով երեւան
կուգան եւ աւերեներ կը գործեն.

Հին արժէկները վերապնահա-
սութեան եւ մեր հիւանդ հօգե-
բանութիւնը լուրջ գարմանումի
ենքրարկելու, Անցեալէն նուազ
երապութուելու, Ներկային ամուր
կապուելու եւ Ապագան կերտե-
լու պատուաբեր աւեխատեմին
ուրջ բոլորուելու պատմական
անհրաժեշտութիւնը քիչերէն մի-
այն կ'ըմբռնուի, եւ այդ ուղղու-
թեամբ դրական խայեր առնելու
շրամագրութիւնը՝ աւելի քիչերէն
կարտարուի . . . :

Ծիծաղելի յամառութեամք մը
մենի կը շարունակենի մեր զըժ-
քախութեանց — հին քէ նոր —
ակեր ուրիստերու սադրանշեն-
ուն մէջ միայն ոռնել, լալիսն
եերուածներու մէջ Տառապանիք
կ'ասուածացնենի, բայց արիու-
թիւն չունիք մատնանելու եւ
ծաղկելու այն թերիները, սիամ
ները, սայրակումները, ոռնին ի-
րենց խոռու բաժինն ունին մե

ՏԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

АБДАГЪ

Бул. Хр. Ботевъ 224—София

ABDAG

Bld. Hristo Boteff 22
SOFIA (Bulgarie)

ԳԵՂ 2 Ա-Կ

դժխեմ նակատագրի կերտման եւ
Տառապանքի ստեղծման •զարծին
մէջ:

Այսօր ալ, ինչպէս Երեկ, կը
շարութակենք ուժանիքի խաղա-
խականութեան խորանիքն առջեւ
խունկ ծխել, մեր ականչները
ամուր փակելով իրական կեանիքի
առողջ տանաբանութեան զալ-
զին դոդանչներուն:

Սյաօր ալ, ինչպէս եւեկ, մեզ
չպակսիր եւապուրիչ ծրագիրներ
զեղեցիկ գաղափարներ, գաւառ
առաջադրութիւններ եւապարակ
հանելու հմտութիւնը: Քայլ երբ
այդ ծրագիրներուն, գաղափար
ներուն, առաջադրութիւններուն
նոզի փշելու ժամը ննջէ, կը հա-
խափենք մեր նեղիկի պատճառ-
ներուն մէջ կծկուիլ եւ յարօքե-
րական անդուրութեան մը պր-
տուղները առանձին վայելելի զո-
հոդուրեան փշւաներով միա-
միտներուն աչին փուժի փշելով...

Սյուր ալ, ինչպէս եւեկի, վար-
կեանական բռնկումներու անձ-
նատուր կ'ըլլանիք. պէտք եղածէն
աւելի կը խանդավառութին, կը
ոգեւորութինք, կ'այլեկոծութինք
բայց այդ վաղաւեջ խանդավա-
ռութեան կը յաջորդէ անխուսա-
ւելի անտարքի թինք:

Թունալից սլաքներ կը նետեն
աջ ու ձախ, բայց ամէնաքռունա-
լից պատճեր կը պահենի մեր
գաղափարի հայ հակառակորդ-
ներուն կուրծքին միշտնելու: Թուրքը
մեր օհախը հանդեց, բայց գա-
ղուփարի հակառակորդը կը հան-
դէ մեք «ազգաւեր»ի «Գրկիհչի»
համբաւը . . . :

Այսօր ալ, ինչպէս Երեկ, բա-
ղականական կամ հոգաբարձ-
կան իսեղրի մը առիթով նակա-
կը հարքելի, եւ միջոցներու մէջ
խսիր չելի դներ, բաւ է որ մե-
ռիրիարա» թէզը յաղբանակ...

Մեր ազգին դժբախս խլեակ-
ները, անտէր ու ամսիրական, կը
շարունակեն եւկրէ եւկիր քուրի
նախիրնեռու նման, անօրի, մերը
ու ծարաւ: Սննից ամսիրջական
օգնութեան փութալու խղճի թե-
լադրանին ականջ չենք կալսեր,
իսկ այդ քափառական խլեակ-
նեռուն առապանքը եւզող կամ
երգելու պատրաստող օսար թե-
քողին, օսար հորիզոննեռու սովոր
յուշարաններ բարձրացնելու աւ-
խատանին կը նուիրուինք, «մա-
նուր» ազգասկրութենէ թելադրը
ուած անօւուշ . . . :

Ժամանակը վաղուց հնչած է,
որ հիմ փառքի բնելու բոլորի կողման
վարագոյն երր պատռուին, շա-
րաւալից վերելու նույնակութիւն,
մեր տկար ու կած ուսերու խո-
սու համեմատող անափառութեան
փառատեղնութեան, փարբու-
թեան եւ այլ ունակութեանց
հանդեռձանելք՝ զգասութեան, ի-
րաւանութեան, հեռաւանութեան
ու նեմարին հայրենասիրութեան
համես սապիկօվ փոխարինենք.

Այս բացեր աշխատանքին իր ովաննան բերելու առաջադրութեամբ «Ա.ՊՏԱ.Կ» նրանցական կ'ինք!:

Ա.ՊՏԱԿ» քիրեւ պիտի ապտակեց ունի խնդար ու խնդազնեց:

Երկի աւս արտասուեցին, եւ
արտասուալից աշերով մեր քե-
րին քանին:

Հայութեան էւ Հայաստանի
փայլուն ապագային հաւատենով
ու յոխով, հրավառ աշերով,
հայ Ակարագրին քերիները պիտի
տեսնեմ, ծիծաղի քրոռուն ըր-
բուներով զանոնի պիտի ձառ-
կեմ էւ ծիծաղով զանոնի պիտի
անեացնենք:

三

ՔԻԶ Մ'ԱԼ ԲԱՏԵՐԱԿԱՆ

Առաջը կըսէ՝ «Ճուռ նոտինք շիտակ խօսինք»։ Սօփիայի մէջ, ուր պուրիար աղզը կը պարձի իր աղզ։ Հակայ թատրոնովը, ինչոքս նոհի իր գերասաններու հանդէս ցոյց տուած համակրանքով և քաջալելու թիհնեներովիլ, առախն մեր գալութը, որ տեղացի հարուստ և համեստ գասակարգէն զատ բավկացած է բարեկեցիկ դալթականներով և այս գալթականները հակառակ որ տեղի նախանձախնդիր են աղզային բեմին քան զհայլային (պօշ լաֆին մօտիկ բառախաղութիւն մը)։ Գժրաղզաբար չունի ոչ բեմ, և ոչ ալ խալացաղներ, (թող ներուի ինձ եթէ կըսեմ խաղացաղներ, մեր մէջ շատերու անուանակոչութիւնն է այս մեր գերասաններու հասցէին) զացող եկազներն ալ կործանուած տաճառի բեկորներ, որ առանձին քան չեն կարող դուրս բերել։ Եւ պտրապ ըան է այս ինչ կամ այն ինչ վաղեմին կամ նոր վերջապէս ունէ բեմական գործիչ մը ցախաւեր մտայնութիւնը ունենայ Սօփիայի մէջ աշխատերու և ջանալու կենդանութիւն տալ, եթէ՞ ոչ մեռած, գէթ նուազած թատրոնի սիրոյն, խաղաղ նուազում մըն է, պէտք է որ առանց գարսանի օր մը սթափիր իրաւ է թէ ամէն մարդ կուզէ լու և զեղեցիկ քան մը տեսներու և ասոր համար ոչ միայն պահանջկոտ նոյն իսկ խստապահանջ պէտք է ըլլայ, ասիկայ արամարքանական իրականութիւն մըն է, բայց ի սէր Աստուծոյ ըսէ՞ք, ո՞ր յիմարն է որ մատներուն վրայ չ'ուզէ աեսնել ագամանդեալ ոսկի մատանի մը, երբ պղինձէ իսկ չ'ունի, բայց ո՞վ պիտի տայ իրեն այդ առիթը, ո՞վ պիտի ցոյց տայ այդ միջոցը. ի հարկէ ո՞չ թիմ թօնէքները ժողովուրդը տալէ յետոյ պահանջկոտ պէտք է ըլլայ, այս ալ ոչ նուազ արտառանական է։

—Եղբայր թատրոնը թատրոն չէ,
բեմը զարգարուն Տէխօներ չունի,
գերասանները արտաքին երևոյթ
չունին, ոսկայն խաղացողները լա-
են եղեր չեն եղեր, ինչո՞ւ ապէտք:
Ըստզներուն ալ պիտի ըսէնք թէ-
տհա արս ալ զոնէ իմ կարծիքով
տրամաբանօրէն մտածում մը չէ:

Մատածենք մէջ ըեմի նուիրուղիները իտէոյ մը ունին, բեմը իր բարձրութեանը մէջ տեսնել, և ինքն աշխատին համեմատ վայելուց կերպով հազարիլ և շրտիլ, տեսարանին համեմատ ճօխ և շքեղ տէ- խուներու մէջ փայլիլ, և հիմայ հարցունենք այս բոլորը ինչո՞վ կը լոյ, քանի որ ուրիշ միջոց չը գրտ- նուիր. կը մնայ պարագ ժազովուր- դին բարեացակամութեան, զիտա- կից գեղաբուեստանէրներու նա- խաձեանութեան թատրոնի սէրը իւրացնող իսկական կենցազագէռ- ներու ցնծալովը Բարեկամներ թա- տրոնը՝ մարդկաթեան գորոցը, ազգի մը քազաքակրթութեան հո- մանիշն է. անոր ծառալոզ մշակները պէտք չէ մուրացկանի նման գուռնէ գուռ, խանութէ խանութ, առմասկ մը տարու համար ձիւնին, բուքին, ցեխին և կիզիչ արեին տակ փու- զցները սիւըմիւ ցնել տալ, այս գառնազին վիճակը ոչ մէկ ազգի գերաւաններու. մէջ տեսնուած րան է:

Պատիկ անեկատա մը, և վերջա- ցընենք:

Քանի մը աւրի առաջ, Խզմիրի գեղեցիկ քատրօնին, եւ բոլոր բաղերու պատիկ վրայ, յայտա- րարութիւններ կը տեսնուէր խո- ւոր տաներով աշխառու բան մը, Ձեանկաց փաղոցի խօսու խա- նութերու ցուցափեղիերուն մէջ Օքէլլօի պատկերներ ցուցադրաւած էին, Ցունասանէկն արուեստա- գէս մը որ ինքրզինքը նուիրած է եղէր Շէխսիրիին եւ Օքէլլօն իր ուսեղծազործումը, եկած էր այն ինչ օրը եւ փորձերուն սկսած, տասն օր եւ աւելի աննախընթաց

նոյն յայտագիրներ ձեռքէ ձեռք կը
յափչակուէր. Վերջին փորձին կը
հրամակուին աս մը խմբագիր-
ներ, ես ալ հօն էի բայց ոչ թէ
իբր խմբագիր, չերկարեւ փորձը
սկսու, Օքէլոն երեւաց, բայց
նսող յօն խմբագիր մը հովիճնեն.
— Բարեկամ, այս Օքէլոն կե-
րեի իր ուսումնասիրութիւնը,
յիմարանցին մէջն է քրէր:
Ես շըպիտի արտայայտուիմ Օ-
քէլոնի մասին, իմ ըստիկս սա
պիտի ըլլայ, ներկայացման զի-
ւերը բատրոնը մինչեւ դուռը եւ
նոյն խոկ դուռնեկն դուրս ալ լի-
ցուն էր, ներկաները խորին եր-
կիւղածութեամբ եւ մեծ համբե-
րութեամբ կը դիտէին այդ դեկա-
նաս Օքէլոն, երբեմն, երբեմն
նախատական բացականչութիւն
մը կը լսուէր, բայց կարծես
մասնաւոր նշանով մը կը զսպու-
էր իսկոյն, Վերջապէս լմնաւ
լրման ցաւը ու ժողովուրդը ցր-
ուեցաւ խեղճուկ տպաւորութեան
տակ: Հետեւալ օրը պատգամա-
ւուրութիւն մը կը ներկայանայ
Պր. Օքէլոնին, 10,000 տրախմի կը
դնէ անոր տրամադրութեան տակ
խնդրելով որ ձանձրութիւն չ'առնէ
երկրող ներկայացում մը սար-
քելու, որովհետեւ ժողովուրդը զգ-
գացուած է . . . :

Իսկ հարցունող եւ ներկայ չեղող հետարքիքներուն կը պատասխանէին.

— Ս.փոս զիաց, անմիջական
եւ սփառողական նեռագրով մը
կանչուած է Արէթ:

Անձ հակապատկեր բարքերու։

**ԱՉՔԵՐՆԻԴ ԼՈՅՍ !!! Ավագության կարաքիլակ լնիթեցողներ
ԿՌԻԶԵՐ սիրային կեանքի մը զգա-
յացունց ըստիները տպրիւ.**

ԿՈՒԶԵՔ մարդկային ցածողի խորամանկութեանց քստմնեցոցի գրուակներուն վերահասու ըլլալ,

Վարչէ ու զառ գոյսըրով և ասօրիսակ ձարտարութեամբ պահանջանք սիրային կնծոռու հանգոյցի մը բոլոր հեշտանքները, հետաքրքրութիւնը և սրտատրոփի անձկութիւնը վայելել

ԿՈՐԴԱՑԵՔ

Կ Ե Ր Ա Գ Ե Խ Ս Ե Ր Բ Կ ա մ Ա Շ Ե Ր Ա Ջ Ս Ա Տ Ա Ր Ա Վ

վէպէ՝ որ լոյս պիտի տեսնէ մօտ առենէն պրակ առ պրակ,
խնամեալ և մաքուր տապագրութեամբ։ Առաջին պրակը հրապարակ
կ'ելլէ ամսոյս 20 ին, զին 3. լէվաբաժանորդագրութեան համար զատ
պայմաններ։

ԱՊՏԱԿԻՒԹ

Նազը նաղենին իմ կարգացու դուհիներու, Ազնուաշուք կարդացովներու Մեծապատիւէն պոնէ մինչօք պըտըլիկապատիւը. ողջոյն էվ օրթենութիւն իւզաբերեան ամեն:

Պէյեր, էֆէնտիներ, աղաներ, միւսիներ, մըսթըրներ, սինեօրներ, կոսպոտիններ, մատամաներ, մաւագելներ, կոսպոժիցաներ, լետիներ եւ ամենն անոնք քի պարեհաճութիւնը պիտի առնեն ասկէ ետև շառըլթըլը, շուռութուլու, ամա չէ քի սուլու մուլու, «ԱՊՏԱԿ»ը կարդարու, ասկէ ետքը անոնք ալ իրենց տերտերուն, սըլսընտըներուն մէջ ֆերախանալու ֆրութը պիտի ունենան:

Էյ քա այ օղուլ, հեղակեթաէ քի ասանկ զաղէթա մը պէտք էր կըսնուէր մինչեւ հիմայ, աշխարքին ամմէն թարափը պիչիմ պիչիմ զաղէթաներ լուս կը տեսնան կորնէ, իշթէ Սօֆեան ալ ձեռքերը ժողուեց վեր առաւ քի «ԱՊՏԱԿ»ը հանէ տէ շարըվարի պիչիմով եօլ սըզները եօլի պերէ. անանկէ եա, հապա, ատ պիչիմով առնուածները տահա ոյլուն կըլլան և համով հոտով կը կարդացուին: «ԱՊՏԱԿ»ին մերամը պիտի ըլլայ, ծուռերը ըլլակելու, երրոր քի պիչիմուղ. բէշիթերեզինէ ույմազ, միլէթին վասակար, բաներ ըլլու ըլլայ նէ անոնց հախէն գալու, ուա վուր է, հեռու կարդացողներուս անկածէն, վորսում տուրմազներու, ազքիս վնասակար, նախափա՛, կըսես կըսես, վրանին չ'առնողներ կըլլան եա իշթէ անոնց ըրածը թողածը մէյտանը պիտի դնէ: Հէմ թօնաֆճա գրուի նէ էս վստահ եմ քի անութեռունը եռութտումը սէրիօզնա կրութիւններէն տահա էվէլոք հէմ սունթուրլը սօյէն խափանուն տանկ կընէ: «ԱՊՏԱԿ»ը ամմէն տի անկանձ պիտի տայ, ով քի անճոռնի թրշուառական պան մը ըրերէ նէ, մէյտանը պիտի հանէ, հանեց մի, հայտէ եալլահ «ԱՊՏԱԿ» հուտուրի մէյտան: Արթըլս հիմայ քի Սօֆիան ունեցաւ «ԱՊՏԱԿ»ը վայ մնացողին տակը, հապը պիտի կըլլէ յատակը, անոր անտեղը գործ չի պիտի ունենայ կատակը:

Իշխանություն

ՊԱԼԾԽԱԴԻ ԳԱՐՆԻԿԻՆ ԱԱՄԱԿԸ ՄՈՒՄԲԱՖԱ ՔԷՄԱԼԻՆ

Ինչ կրեմ եեզի խաչոր չեմ զիսեր,
Քու ըրածներէդ շահեցայ քէտէ,
Գրաւած տեղերուդ ըրածդ լսեցի,
Նօհուտ քանէսի արցուն քափեցի:

Մենք միլէր մըն եեմ միտայի իկիս,
Հիչ մէկ ինսանին չեմ արունած ֆիք,
Կը բաւենք ատար էզիէր նէմա,
Ալ մերին նովը չի մնաց խամեա:

Հիմա իմանըմ ալ սօնըն է մերին,
Մեզ մի ջարդէդ մերելնուդ խերին,
Արդէն աւուն մը հայութիւն մնաց,
Զեր մարդապանութիւնը պատմութիւն մնաց:

Դուն զիցած ըլլաս պ. Մ. Քէմալ,
Մենք ոչ բէօր եեմ ոչ ալ թօփալ,
Չեմ ուզեր ըլլալ բաւերերուն խուրազն,
Չիրա աչ կառնենք էօլիւմ ամէն պան.
Տէմ կը տենք քախ սօն թափիան
Մինչեւ եու մարդիք սանկ իմանի գան:

Ըախատ ինչ պօս տեղ պօս արուն թափի,
Տուք ֆիւ մեզի հետ միշտ է ահպապի,
Ցուցուցէդ ձեր ինսամուրեան չափը,
Չիրա ասանկ երդայ նէ կը կլենք հապը:

Աս նամակս դիխատը կարդաս,
Եւ կրածներու պէտք է հաւատաս,
Երէ թայժայիս ույմիտ ըլլայի,
Ու նամբայ ելլելով ինկիւրի զայի,
Մէջս ես տած ուաման սապանեան,
Շատերնիս վախէն կը լեցնէյիք փաշան,
Ըախատ չուզեցի իրւերերուդ համար,
Կտենք իրաւու սինսիլէ հար մար:

Բոլոր փաւաներդ ասի թռող զիտնան,
Քաւըքը տաղլարը պէնիմ եարատան,
Դաւնիկ մըն եմ ես սուրի օնախէն,
Շատ հօլայ կուզամ ձերին ես հախէն:

Հասկցար Սուլթան մարդոցը հասը,
Քեզ համար կըսեն ինսան պապասը,
Երբ որ գուէ չընէդ էվէլ պակասը,
Զեզ պիտի դրէն էմաւլին խասը:

Ուրիշ ինչ ընէդ չեմ ըլլար էնեա,
Հայերուն մի տպչի ձեզ կընես էնեա,
Այս է իմ ինդրանի վերջին պադատինէ,
Ճէվապ ըսպատղ Պալըսնի Դաւնիկ:

Ընդ. ՂԱՐԻՊ

Խ պատիւ Պր. Կըսսէր ՎՐՈՅՐի Հայաստան մեկնումի
1925 Մարտ 15 Կիրակի գիշեր ժամը 9ին, «ԹՐԱՐԻՉԱՐԻԱ» սրահը
առաջին անգամը ըլլալով պիտի ներկայացուի «ՊԱԼԾԽԱԴԻ ԱՆՊԱՐ»ը
կատակերգութիւնը 3 արար և «ՓԱԶԱԳՈՐՆԵՐ»ը 1 արար:
Կիրայօժար կը մասնակցին՝ Պր. Վ. Շահինեան, Օր. էլիզ և Ս. Իղմիր:

